

Heby kommun

information@heby.se

2018-12-07

1 (24)

Dnr 405-2018:6393

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Östervåla skola 7-9 i Heby kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Östervåla skola 7-9 avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Lösanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men lämnar framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Östervåla skola 7-9 i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr *i flera delar* skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektors beslut om och genomförandet av utvecklingsåtgärder i högre utsträckning är behovsanpassade för skolans verksamhet.

Undervisning

Undervisningen främjar *i flera delar* elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar arbetet med att all undervisning följer en tydlig struktur och att det är tydligt för eleverna vad som är syftet med de olika arbetsmomenten.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas *i flera delar* av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar skolans samlade arbete med att skapa en skolmiljö som präglas av studiero.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges *i flera delar*, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar arbetet med att alla lärare på skolan ges samma förutsättningar att föra samtal med andra lärare kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 30 augusti 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 405-2018:6393) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Kunskaper och lärande, Varje skolas utveckling, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att rektor genomför en uppföljning som omfattar många av verksamhetens delar men att rektor behöver utveckla arbetet med analys av resultat och målpuppfyllelse samt genomförandet av nödvändiga utvecklingsåtgärder. Granskningen visar även att rektor inte bedriver ett strategiskt jämställdhetsarbete, utan att aktiviteter inom området är beroende av enskilda medarbetares initiativ eller uppkomna situationer bland eleverna. Vidare visar granskningen att rektor leder och organiserar det pedagogiska arbetet så att lärarna ges förutsättningar att samverka. Granskningen visar dock att rektor inte försäkrar sig om att denna samverkan har ett tydligt fokus på utveckling av arbetet med skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Granskningen visar även att rektor inte har skapat en tydlighet kring förhållningssätt på skolan samt har rutiner för att obehöriga lärare får en planerad och noga övervägd introduktion. Nedan följer Skolinspektionens närmare motivering till bedömningen kopplat till den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av samt de iakttagelser som myndigheten gjort under besöket.

Rektor följer till viss del upp, analyserar och utvecklar verksamheten

Skolinspektionens granskning visar att rektor genomför en uppföljning som omfattar många av verksamhetens delar men att beslut om och genomförandet av utvecklingsåtgärder i högre utsträckning behöver vara behovsanpassade för skolans verksamhet. Rektor följer t.ex. upp elevernas kunskapsresultat och deras upplevelse av trygghet på skolan. Men granskningen visar också att rektor bara följer upp vissa aspekter av undervisningens genomförande och dess förutsättningar. Rektor berättar att hon följer upp undervisningens genomförande genom klassrumsbesök och att hon tittar på lärarnas pedagogiska planeringar. Elevhälsan uppger att det förekommer att rektor gör lektionsbesök men att det inte sker strukturerat. Det framkommer också att det saknas en uppföljning av att undervisningen genomsyras av värdegrundsuppdraget.

Av skolans dokumenterade kvalitetsarbete framgår att rektor följer upp vissa förutsättningar för undervisningen bland annat genom att följa upp tillgången till lokaler och personalresurser. Vidare framkommer att rektor följt upp effekten av tidigare års beslut om utvecklingsåtgärder. Skolinspektionen får i intervjuer med rektor och lärare olika uppgifter om lärarnas delaktighet i att följa upp och analysera skolans resultat. Utredningen visar att skolan vid sin analys av kunskapsresultaten sällan söker förklaringar till elevernas låga måluppfyllelse i undervisningens genomförande. Detta kan få till följd att analysen blir begränsad och att de utvecklingsåtgärder som rektor beslutar om riskerar att inte vara helt anpassade till verksamhetens behov. Utredningen visar t.ex. att lärare hänvisar till socioekonomiska faktorer som förklaring till att elevernas måluppfyllelse varit lägre än motsvarande värden i riket de tre senaste läsåren.¹ Av SALSA framgår emellertid att skolans låga resultat inte enbart beror på socioekonomiska faktorer.² I den analys som dokumenterats inom ramen för skolans kvalitetsarbete anges att förklaringen till att kunskapsresultaten för eleverna i årskurs 9 ökat det gångna året är att eleverna varit mer motiverade än föregående år. Det anges också att de sjunkande resultaten i årskurs 8 beror på att många nya elever börjat i årskursen och att det skapat oro i klasserna. Rektors och personalens analys av de uppgifter som inhämtats vid uppföljningen har lett fram till att det fattats ett flertal beslut om utvecklingsåtgärder. Av utredningen framkommer t.ex. att rektor beslutat att förstelärarna ska utveckla undervisningen, att elevernas läsförståelse ska utvecklas genom läslyftet samt att elevernas mående ska förbättras genom elevhälsans insatser. Rektor uppger också att hon fattat beslut om att det ska vara två lärare på varje lektion i en årskurs då resultaten varit låga i den årskursen. Av utredningen framkommer vidare att rektor beslutat om att skolans specialpedagog ska följa upp arbetet med anpassningar för eleverna genom att göra lektionsbesök.

Rektor ger begränsad ledning och styrning kring frågor som rör skolans jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektor inte bedriver ett systematiskt jämställdhetsarbete i syfte att säkerställa att både flickor och pojkar har likvärdiga förutsättningar att nå så långt

¹ Skolverkets nationella statistik, <https://sir.is.skolverket.se/siris/Iris.skolblad.submit?geo=1&psSkolkodGr=88091927>

² Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala Sambands Analyser (SALSA), https://sir.is.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:165:::SALSA_AR,SALSA_SK:2017,88091927

som möjligt i sin utveckling. Rektor uppger att jämställdhetsarbetet ska ingå i undervisningen i alla ämnen men hon kan inte beskriva hur lärarna arbetar med det. Rektor uppger dock att hon har sett ett exempel på jämställdhetsarbete i undervisningen där en lärare arbetade med machokultur. Rektor säger också att hon har identifierat att pojkarna har lägre kunskapsresultat än flickorna och att hon därför har beslutat att socialpedagogen ska arbeta med att främja jämställdheten genom bland annat killsnack och tjejsnack. Utredningen bekräftar att flickorna på skolan under de tre senaste läsåren haft högre genomsnittligt meritvärde än pojkarna och att en högre andel av flickorna nådde kunskapskraven i alla ämnen för årskurs 9.³ En representant för elevhälsan säger att skillnaderna i resultaten uppmärksammas men att hen inte känner till om det har beslutats om några åtgärder för att flickor och pojkar ska få samma förutsättningar. Lärare berättar att det inte finns något uttalat jämställdhetsarbete på skolan samt att det inte planeras för att jämställdhetsarbetet ska vara en del av undervisningen. Lärare säger vidare att de inte uppfattar att rektor följer upp huruvida de arbetar så att alla elever får samma förutsättningar oberoende av könstillhörighet. Utredningen visar att aktiviteter inom området är beroende av enskilda medarbetares initiativ eller uppkomna situationer bland eleverna. Lärare ger enstaka exempel på insatser som görs. En lärare uppger också att hen deltagit i en kompetensutveckling om hbtq men att utbildningen inte har följts upp inom skolenheten. I Skolinspektionens enkät till elever i årskurs 9, som genomfördes höstterminen 2017, framkommer att eleverna i lägre utsträckning än genomsnittet upplever att de på skolan pratar om jämställdhet mellan könen. Av samma enkät framgår också att skolans elever i lägre utsträckning än genomsnittet upplever att deras lärare ger killar och tjejer samma förutsättningar.⁴

³ Enligt Skolverkets nationella statistik var det 69,4 procent av flickorna på skolan som nådde kunskapskraven i alla ämnen för årskurs 9 läsåret 2017/18. Motsvarande värde för riket var 79 procent. Av pojkarna var det 33,3 procent som nådde kunskapskraven och motsvarande värde för riket var 72,5 procent. Flickornas genomsnittliga meritvärde samma läsår var 220,4 och motsvarande värde för riket var 234,2. Pojkarnas genomsnittliga meritvärde var 168,8 och motsvarande värde för riket var 215,3. Skolverkets skolblad för Östervåla skola 7-9 s. 6, <https://sir.is.skolverket.se/siris/Iris.skolblad.submit?geo=1&psSkolkodGr=88091927>

⁴ Skolenkäten hösten 2017, enkätresultat för elever i årskurs 9, s. 10-11. *"I min skola pratar vi om jämställdhet mellan könen"* Indexvärde på skolenheten 4,5 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 5,2) *"Mina lärare ger killar och tjejer samma förutsättningar"* Indexvärde på skolenheten 6,1 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 6,7) Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning, på en indexskala från 0-10, <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter>

Rektor leder och organiserar till viss del lärarnas lärande för att utveckla undervisningens kvalitet

Granskningen visar att rektor leder och organiserar det pedagogiska arbetet så att lärarna ges förutsättningar att samverka. Granskningen visar dock att rektor inte försäkras sig om att denna samverkan har ett tydligt fokus på utveckling av arbetet med skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Rektor säkerställer inte heller att alla lärare har någon att samverka med. Utredningen visar att det finns olika samverkansarenor för lärarna, till exempel arbetslagsmöten, arbetsplatsträffar, ämneslag och pedagogiska konferenser. Rektor berättar att hon håller i skolans arbetsplatsträffar och att pedagogiska träffar leds av förstelärare. Lärare uppger dock att rektor inte bestämmer innehållet för arbetslags- och ämneslagsmöten samt att de sällan diskuterar pedagogiska frågor på sina arbetslagsmöten. En lärare uppger att ämneslagen inte är organiserade så att alla lärare har någon att samverka med. Trots att det finns flera möten där det går att samverka på skolan uppger elevhälsan att det borde finnas bättre möjligheter till samverkan mellan elevhälsa och lärare då lärarna ibland t.ex. kan uppleva att extra anpassningar bestäms av elevhälsan utan att lärarna är delaktiga. Av utredningen framkommer att ett arbete kring kollegialt lärande på skolan påbörjats. Lärare uppger att de ska besöka var sin kollega under två lektioner och ge feedback efteråt.

Granskningen visar även att rektor inte har skapat en tydlighet kring förhållningssätt på skolan samt att det saknas rutiner för en planerad och noga övervägd introduktion av obehöriga lärare. Det framkommer av utredningen att det gjorts försök till att skapa ett tydligt förhållningssätt på skolan men att alla lärare inte känner till de överenskommer som gjorts. Rektor uppger att hen har försökt skapa tydliga förhållningssätt på skolan genom kompetensutveckling för att öka strukturen på lektionen samt bemötandet av elever men att alla lärare inte följer det. En lärare säger att det är svårt att säga att lärarna har samma förhållningssätt och att det skulle behövas tydligare förhållningssätt från skollädaingen. Av utredningen framkommer även att rektor inte har skapat rutiner för att obehöriga lärare får en planerad och noga övervägd introduktion. Av lärarna på skolan som undervisade under läsåret 2017/18 var 20 procent obehöriga och saknade legitimation i något av ämnena de undervisade i.⁵ Rektor uppger att det inte finns någon plan för introduktion av obehöriga lärare men

⁵ Skolverkets skolblad för Östervåla skola 7-9, s. 4,

<https://sirir.skolverket.se/siris/lris.skolblad.submit?geo=1&psSkolkodGr=88091927>

att arbetslagen tar ett stort ansvar för de obehöriga lärarna och att det oftast finns en ämnesansvarig som hjälper till.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektors beslut om och genomförandet av utvecklingsåtgärder i högre utsträckning är behovsanpassade för skolans verksamhet.

Skolinspektionens granskning visar att rektor behöver utveckla arbetet med analys av resultat och måluppfyllelse samt genomförandet av nödvändiga utvecklingsåtgärder. Granskningen visar att rektor har kännedom om skolans resultat men att det vid analysen av kunskapsresultaten sällan söks förklaringar till elevernas måluppfyllelse i undervisningens genomförande. Granskningen visar t.ex. att lärare hänvisar till faktorer som ligger bortom skolans kontroll när de söker orsaker till elevernas måluppfyllelse. Då granskningen visar att analysen inte alltid har ett direkt fokus på undervisningens genomförande och dess förutsättningar, medför detta att de beslut om utvecklingsåtgärder som fattas inte alltid är anpassade till verksamhetens behov.

Av 4 kap. 3-4 §§ skollagen följer att varje skolenhet systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektor ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs. Enligt läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet följer bland annat att rektor som pedagogisk ledare och chef för lärarna har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.⁶ Enligt Skolverkets allmänna råd framgår att det är viktigt att rektor följer upp hur arbetssätt och metoder i undervisningen påverkar elevers lärande och utveckling. Utgångspunk-

⁶ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, bilaga 1, 2.8 (Lgr 11).

ten är de nationella mål och de områden som man har valt att fokusera på i utvecklingsarbetet.⁷ Forskning visar att framgångsrika skolor där eleverna har bra studieresultat karaktäriseras av ett skolledarskap där fokus bland annat är på elevers lärande och uppföljning på skol-, klassrums- och elevnivå.⁸

Skolinspektionen rekommenderar rektor att utveckla arbetet med analys av skolans resultat. De uppgifter om undervisningens genomförande, elevernas resultat och förutsättningar för genomförande som inhämtats i uppföljningen måste analyseras. Vid analysen bör rektor och skolans personal bryta ner och analysera resultat och studera skillnader och variationer mellan olika elevgrupper och klasser, ämnen och målområden. De bör då i högre utsträckning än tidigare studera skolans resultat i förhållande till undervisningens genomförande och verksamhetens förutsättningar i övrigt för att hitta orsaker till elevernas måluppfyllelse. Vidare rekommenderas rektor att analysera resultat under en längre period samt att på ett systematiskt sätt göra lärarna delaktiga i uppföljningen och analysen så att de kan söka förklaringar till de resultat som finns. I analysen av resultaten kan rektor med fördel beakta de förväntade värdena enligt SALSA och jämföra resultat mellan pojkar och flickor. De utvecklingsåtgärder som rektor beslutar om bör komma ifrån den analys av resultaten som rektor gör tillsammans med lärarna och ska även ligga till grund för fördelning av resurser.

⁷ Skolverket (2012), *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*, Skolverkets allmänna råd, Stockholm: Fritzes s. 28.

⁸ Håkansson, J. & Sundberg, S. (2016), *Utmärkt skolutveckling: Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse*, Stockholm: Natur & Kultur s. 101.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden 5. Kursplaner med kunskapskrav

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att lärarna till viss del varierar arbetsuppgifter och arbetsformer i undervisningen för att stimulera eleverna att lära och utvecklas. Granskningen visar vidare att det aktiva lärarstödet är beroende av vilken lärare som undervisar och vilket ämne det är. Granskningen visar även att det varierar mellan lärarna hur de lyckas skapa en strukturerad undervisning. Eftersom eleverna inte alltid ges en strukturerad undervisning bedömer Skolinspektionen att rektor behöver utveckla arbetet med att all undervisning följer en tydlig struktur och att det är tydligt för eleverna vad som är syftet med de olika arbetsmomenten. Vidare visar granskningen att lärarna inte i tillräcklig utsträckning arbetar med att stärka elevernas självförtroende och motivation. Av granskningen framkommer också att undervisningen till viss del är anpassad till den aktuella elevgruppens behov och förutsättningar. Granskningen visar även att eleverna bara till viss del ges strategier för sitt eget lärande vilket kan få till följd att elevernas möjligheter att ta eget ansvar för sitt egna lärande begränsas. Av granskningen framkommer slutligen också att lärarna använder metoder för att planera och utvärdera undervisningen med eleverna. Nedan följer Skolinspektionens närmare motivering till bedömningen kopplat till den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av samt de iakttagelser som myndigheten gjort under besöket.

Eleverna ges till viss del en varierad undervisning med ett aktivt lärarstöd

Skolinspektionens granskning visar att lärarna till viss del varierar arbetsuppgifter och arbetsformer i undervisningen för att stimulera eleverna att lära och utvecklas. Elever uppger att drygt hälften av lektionerna innehåller variation men att det i vissa ämnen är "samma sak hela tiden". Detta bekräftas av Skolinspektionens observationer då flertalet lektioner saknar variation av olika arbetsuppgifter och arbetsformer. Det förekommer få exempel på lektioner där arbetsformer och arbetsuppgifter varierar eller att eleverna är aktiva under hela lektionen. Lärare beskriver hur de varierar lektionen

genom att blanda genomgångar och repetition av moment med praktiskt arbete för eleverna samt filmvisning. Lärare beskriver också hur eleverna brukar få arbeta både enskilt och i par. Vidare uppger lärare att det är viktigt att eleverna är aktiva under lektionerna. En lärare säger att hen planerar för att eleverna ska tycka att undervisningen är meningsfull.

Granskningen visar vidare att det aktiva lärarstödet är beroende av vilken lärare som undervisar och vilket ämne det är. Lärare uppger att det aktiva lärarstödet överlag fungerar bra då det är små klasser på skolan och lärarna hinner med att hjälpa eleverna. En elev berättar att lärarna brukar försöka förklara om eleverna inte förstår men att det är lätt att komma efter om eleven inte hänger med. Elever uppger att de kan ha svårt att förstå när läraren förklarar eftersom läraren förklarar på samma sätt när de ber om hjälp. På flera lektioner som Skolinspektionen observerar går lärarna t.ex. ofta runt i klassrummen och hjälper eleverna men det händer att elever kan få sitta en lång stund av lektionerna och räcka upp handen utan att få hjälp. I Skolinspektionens enkät var det färre elever än genomsnittet av de elever som medverkade i enkätomgången som upp gav att deras lärare hjälper dem när de behöver det.⁹

Undervisningen genomförs till viss del på ett strukturerat sätt

Granskningen visar att det varierar mellan lärarna hur de lyckas skapa en strukturerad undervisning. Några av de lektioner som Skolinspektionen observerar innehåller en tydlig inledning och ett tydligt avslut och på en del av lektionerna berättar lärarna om syftet med lektionerna och kopplar det till kunskapskraven i ämnet. Av utredningen framkommer att rektor initierat en kompetensutveckling för lärarna i syfte att utveckla bemötande och lektionsstruktur men att det varierar mellan lärarna i vilken grad det genomsyrar undervisningen. Elever berättar att flera lärare avslutar sina lektioner med en sammanfattning samt att det varierar mellan olika lärare huruvida de skriver upp på tavlan vad eleverna ska göra på lektionerna. Detta bekräftas vid de lektionsobservationer som Skolinspektionen genomfört. Rektor uppger att hon följer upp att lärarna förklarar syftet med undervisningen genom att titta på deras lektionsplaneringar. En

⁹ Skolenkäten hösten 2017, enkätresultat för elever i årskurs 9, s. 9, "Mina lärare hjälper mig i skolarbetet när jag behöver det". Indexvärde på skolenheten 6,2 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 7,3). Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning, på en indexskala från 0-10, <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter>

lärare säger att hen ger eleverna en planering för ett helt arbetsområde och där förklarar syftet med undervisningen men att hen också på varje lektion förklarar syftet. Lärare uppger att det är viktigt att konkretisera målen och syftet med undervisningen så att eleverna förstår. Eleverna bekräftar att flera lärare delar ut planeringar och berättar om kunskapskraven.

Undervisningen stimulerar och utmanar eleverna utifrån varje enskild individs behov och förutsättningar

Granskningen visar att lärarna inte i tillräcklig utsträckning arbetar med att stärka elevernas självförtroende och motivation. Av utredningen framgår att rektor initierat kompetensutveckling för att skapa ett mer relationellt ledarskap hos lärarna för att öka motivationen hos eleverna. Utredningen visar dock att det varierar i vilken grad lärarna förändrat sitt bemötande efter utbildningsinsatsen. Rektor uppger att det varierar mellan lärarna hur bra de är på att motivera eleverna och stärka deras självförtroende. Rektor säger att det finns lärare som är fantastiska på att motivera eleverna vilket leder till att de känner sig lyssnade på. Av utredningen framkommer att eleverna inte tycker att lärarna är så bra på att motivera dem och stärka deras självförtroende. Elever uppger att det är ett fåtal lärare som motiverar och uppmuntrar eleverna. En elev uppger att eleverna i de flesta fall inte känner sig motiverade. Lärare berättar att de uppmuntrar eleverna för att stärka deras självförtroende och att de försöker göra undervisningen rolig för att motivera eleverna. En lärare säger att hen har höga förväntningar och att det gör att eleverna presterar bättre. Rektor tror att lärarna i många fall har för höga förväntningar på eleverna och lägger undervisningen på en för hög nivå. Rektor tror att lärarna har lättare att möta elever som behöver utmaningar i undervisningen. I Skolinspektionens enkät var det en lägre andel elever på skolan som ansåg att skolarbetet stimulerar dem att lära sig mer jämfört med genomsnittet för eleverna som deltog i enkätomgången.¹⁰

Granskningen visar att undervisningen till viss del är anpassad till den aktuella elevgruppens behov och förutsättningar. På flera av de lektioner som observerats arbetar alla elever med samma uppgift och material och på en lektion saknas uppgifter att

¹⁰ Skolenkäten hösten 2017, enkätresultat för elever i årskurs 9, s. 8 "Skolarbetet stimulerar mig att lära mig mer" Indexvärde på skolenheten 4,3 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 5,7).

göra för de som blir färdiga innan lektionen är slut. Istället får eleverna sitta och vänta tills lektionen är slut. Av Skolinspektionens enkät framkommer att eleverna på skolan i lägre grad än genomsnittet av eleverna som deltog i enkätomgången tycker att skolan erbjuder extra uppgifter för de elever som hinner och vill ha det.¹¹ Rektor uppger att de vanligaste anpassningarna är att elever får sitta på en särskild plats i klassrummet och får anpassat material. Lärare uppger att det inte alltid finns material för att anpassa undervisningen till elevernas behov varför lärarna ofta får skapa sitt eget material. En elev berättar att en del elever som har det tufft får hjälp från lärarna att nå betyget E men att om eleverna fick mer hjälp skulle de kanske nå ännu längre.

Undervisningen genomförs till viss del så att eleverna görs delaktiga i sitt eget lärande

Granskningen visar att eleverna bara till viss del ges strategier för sitt eget lärande vilket kan få till följd att elevernas möjligheter att ta eget ansvar för sitt egna lärande begränsas. Elever uppger att i ett ämne skriver de loggbok i slutet av varje lektion och har i uppgift att reflektera över undervisningen. Elevhälsan uppger att mentorerna diskuterar olika strategier för lärande med eleverna. Under de lektionsobservationer som Skolinspektionen genomförde fick eleverna vid ett tillfälle genomföra en laboration som inte hade ett givet svar.

Av granskningen framkommer att lärarna använder metoder för att planera och utvärdera undervisningen med eleverna. En lärare uppger att hen brukar visa eleverna innehållet i arbetsområdet och sedan får eleverna skriva ned vad de är intresserade av. En annan lärare uppger att hen visar ett förslag på planering för arbetsområdet som eleverna får tycka till om. Eleverna uppger att lärarna ibland frågar eleverna hur de upplever undervisningen. En lärare ger exempel på att hen ibland låter eleverna göra en snabb anonym handuppräckning där läraren ställer frågor om lektionen och eleverna blundar. Läraren säger att hen även har skriftliga utvärderingar. En lärare uppger att hen utvärderar när ett arbetsområde är slutfört.

¹¹ Skolenkäten hösten 2017, enkätresultat för elever i årskurs 9, s. 9 "I min skola finns extrauppgifter för de som hinner och vill ha det" Indexvärde på skolenheten 6,8 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 7,2) "Jag kan få svårare uppgifter om jag vill" Indexvärde på skolenheten 6,2 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 7,0).

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar arbetet med att all undervisning följer en tydlig struktur och att det är tydligt för eleverna vad som är syftet med de olika arbetsmomenten.

Skolinspektionens granskning visar att rektor behöver utveckla arbetet med att ge eleverna en strukturerad undervisning med intresseväckande inledningar, sammanhang i genomgångar, logiskt flöde i uppgifter och ett sammanfattande avslut. Syftet med undervisningen ska vara tydligt för eleverna. Granskningen visar att lärare har genomgått viss kompetensutveckling gällande bemötande och struktur men eleverna upplever inte all undervisning som strukturerad. Skolinspektionens lektionsobservationer bekräftar också att all undervisning inte är strukturerad.

I 3 kap. 3 § skollagen anges att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Forskning visar att undervisning som har ett tydligt syfte och är välorganiserad och planerad är kännetecknen på god undervisning. Det kräver bland annat att läraren kontinuerligt anger målen för lärandet och syftet med olika aktiviteter samt strukturerar innehållet på ett tydligt sätt. Det är även viktigt att läraren skapar överblick och styr undervisningen med tydlighet.¹²

Skolinspektionen rekommenderar rektor att arbeta med att utveckla ett gemensamt förhållningssätt för genomförandet av undervisningen. Detta bör ske genom att lärare ges förutsättningar till gemensamma diskussioner kring undervisningens struktur. Lärarna bör då skapa ett gemensamt förhållningssätt som leder till att syftet med undervisningen blir tydligt för eleverna. En tydlighet i undervisningen kan leda till ökad måluppfyllelse men även studieron kan påverkas positivt av en tydlig struktur. En god undervisningsstruktur innebär att lektionerna innehåller en tydlig introduktion, ett genomförande där olika delmoment och aktiviteter är kopplade till varandra i ett

¹² Håkansson, J. & Sundberg, D. (2012), *Utmärkt undervisning – framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*, Stockholm: Natur & Kultur.

logiskt och sammanhängande flöde och ett avslut där läraren sammanfattar undervisningens olika delar och återknyter till syftet med lektionen.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolinspektionen bedömer följande: Skolan arbetar i flera delar med att säkerställa att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Skälen för bedömningen är att skolan endast i begränsad utsträckning arbetar samlat för att skapa studiero. Mot den bakgrunden anser Skolinspektionen att arbetet med att skapa en skolmiljö som präglas av studiero behöver utvecklas. Granskningen visar vidare att det till viss del finns ett medvetet arbete med att skapa trygghet på skolan. Nedan följer Skolinspektionens närmare motivering till bedömningen kopplat till den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av samt de iakttagelser som myndigheten gjort under besöket.

Skolan arbetar endast i begränsad utsträckning med ett samlat arbete för att skapa studiero

Granskningen visar att skolan endast i begränsad utsträckning arbetar med ett samlat arbete för att skapa studiero. Av utredningen framkommer att lärarna inte har ett gemensamt förhållningssätt för att skapa studiero på skolan samt att arbetet inte är tillräckligt förebyggande. Att elever upplever att det inte alltid är studiero är också en indikation på att det saknas ett förebyggande arbete och ett gemensamt förhållningssätt. Elever uppger till exempel att lärarna har olika förhållningssätt i arbetet med att skapa studiero. En elev uppger att många lärare säger till elever som stör undervisningen flera gånger innan eleverna får lämna klassrummet samt att en del lärare inte vågar säga till elever som stör. Det varierar även mellan olika lektioner om det är studiero eller inte. Av Skolinspektionens enkät till elever i årskurs 9 som genomfördes hösten 2017 framkommer att skolans elever i lägre grad än elever på övriga medverkande skolenheter upplever att de har studiero på lektionerna och att lärarna ser till

att det är studiero på lektionerna.¹³ Under de lektioner som observerades varierade studieron. Det varierade även i vilken grad lärarna reagerade när det inte var studiero.

Det finns till viss del ett medvetet arbete kring att skapa en trygg skola

Granskningen visar att det till viss del finns ett medvetet arbete med att skapa trygghet på skolan. Av granskningen framkommer bland annat att det görs en kartläggning av tryggheten på skolan och att det vidtas åtgärder utifrån den. Lärare uppger att de undersöker om det finns otrygga platser på skolan och det har framkommit att det gör det. Utifrån kartläggningen av otrygga platser vidtogs åtgärder berättar lärarna. Elevhälsan uppger att exempel på insatser som gjorts för att skapa trygghet på skolan bland annat är att skolvärd och assistenter finns ute på rasterna. Det framkommer också att skolan arbetat med relationellt ledarskap i klassrummet och att en socialpedagog anställts på skolan för att bidra till ökad trygghet i korridorerna genom att hen skapar ett lugn och kan se till att elever kommer in på sina lektioner istället för att vistas i korridoren säger lärare. Rektor uppger att den lektionsstruktur och de bestämda placeringarna i klassrummen som införts var tänkta att bidra till ökad trygghet på skolan. Utredningen visar dock att en stor del av lärarna inte följer lektionsstrukturen och placeringarna i klassrummet. Rektor säger att det är oroväckande att inte alla lärare följer detta förhållningssätt.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar skolans samlade arbete med att skapa en skolmiljö som präglas av studiero.

Skolinspektionens granskning visar att rektor behöver utveckla skolans samlade arbete med att skapa studiero. Granskningen visar att det bara till viss del finns ett sådant arbete. Vid granskningen har det t.ex. framkommit att skolans lärare saknar ett

¹³ Skolenkäten hösten 2017, enkätresultat för elever i årskurs 9, s. 12 "Jag har studiero på lektionerna" Indexvärde på skolenheten 4,8 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 5,6) "Mina lärare ser till att det är studiero på lektionerna" Indexvärde på skolenheten 5,0 (genomsnittligt index för alla deltagande skolenheter 5,9).

gemensamt förhållningssätt för att skapa och upprätthålla studiero och att det inte arbetas förebyggande i tillräcklig utsträckning.

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Forskning visar att lärarna behöver ha ett tydligt ledarskap i klassrummet och se till att eleverna ägnar sig åt skolarbete under lektionerna. I detta kan ingå konkreta saker som att ta ansvar för hur eleverna är placerade i klassrummet eller hur rummet är möblerat. Det kan också handla om bemötandefrågor som att uttrycka tydliga förväntningar, vara en god förebild och genom att uppmärksamma det önskvärda beteendet hos eleverna. Det förebyggande arbetet handlar också om att lärarna behöver tänka på att deras förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisningen spelar en avgörande roll för undervisningens genomförande och vad eleverna lär sig.¹⁴ I Skolinspektionens kvalitetsrapport om studiero anges bl.a. följande. Granskningen visar att studiero främjas av tydliga lektionsstrukturer och av ett tydligt ledarskap i klassrummet. Att undervisningen har ett tydligt fokus och är varierad är faktorer som tillsammans med en trygg och stödjande lärandemiljö ger goda möjligheter för eleverna att följa undervisningen. Granskningen visar också att lärares förutsättningar att skapa studiero i undervisningen påverkas av andra processer på skolan och av i vilken mån rektorn tar ansvar för att utveckla och förbättra dessa. Det handlar huvudsakligen om skolans arbete med normer och värden och det förebyggande arbete som bedrivs av elevhälsan, men också om hur skolan tar ansvar för att alla elever ges det stöd och de utmaningar som de behöver.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektor ger lärarna förutsättningar att diskutera och komma överens om gemensamma strategier och förhållningssätt. Det gemensamma förhållningssättet kan t.ex. innefatta att lärarna har samma uppfattning om vilken ljudnivå eller vilka störande aktiviteter som inte är tillåtna i klassrummet, hur lärarna ska agera åtgärdande vid ordningsproblem, hur lärarna ska bemöta utåtagerande elever eller hur undervisningens genomförande påverkar studieron. Det krävs att det finns väl fungerande forum för lärarna att diskutera och komma överens

¹⁴ Skolverket (2011b), *Utvärdering av metoder mot mobbing*, Rapport 353, Stockholm: Fritzes, s. 204 ff.

¹⁵ Skolinspektionen (2016), *Skolans arbete för att säkerställa studiero- det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också*, Stockholm: Skolinspektionen, s. 5.

om gemensamma strategier och förhållningssätt. De mötesforum som finns på skolan skulle kunna användas till att diskutera och besluta om gemensamma förhållningssätt. Då granskningen också visat att det finns skillnader i undervisningens struktur och tydlighet finns det även skäl att utveckla undervisningen för att skapa ökad studiero.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att rektor i viss utsträckning har analyserat avvikelser i lärarnas betyg i syfte att upptäcka om det sker en likvärdig bedömning och betygssättning på skolan. Granskningen visar dock att rektor behöver utveckla arbetet med att alla lärare på skolan ges samma förutsättningar att föra samtal kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet. Nedan följer Skolinspektionens närmare motivering till bedömningen kopplat till den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av samt de iakttagelser som myndigheten gjort under besöket.

Rektor har till viss del analyserat avvikelser i lärarnas betyg i syfte att upptäcka om det sker en likvärdig betygssättning

Granskningen visar att rektor i viss utsträckning har analyserat avvikelser i lärarnas betyg i syfte att upptäcka om det sker en likvärdig bedömning och betygssättning på skolan. Rektor berättar att det har hänt att hon har reagerat på stora skillnader mellan elevers betyg och resultat på de nationella proven. Rektor uppger vidare att hon ibland har diskuterat det med läraren och ibland inte. Av utredningen framkommer också att rektor uppmärksammat att inte hela betygsskalan använts inom ett visst ämne och att hon har diskuterat detta med de berörda lärarna. Utredningen visar dock att det finns ett liknande mönster i ett annat ämne som rektor inte uppmärksammat. Lärare berättar att de tror att rektor skulle reagera om en lärare t.ex. bara använde sig av betyget E vid betygssättning. Ingen av de lärare som har intervjuats uppger att rektor haft frågor kring deras betygssättning.

Rektor ger till viss del lärarna förutsättningar för att kunna samverka gällande kvalitetssäkring av betyg

Granskningen visar att rektor inte arbetar i tillräcklig utsträckning med att ge alla lärare på skolan samma förutsättningar att föra samtal kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet. Utredningen visar att lärarnas möjligheter att samverka kring betygssättning till stor del är beroende av enskilda lärares initiativ och att rektor inte säkerställt att det sker en strukturerad samverkan. Utredningen visar vidare att inte alla lärare har någon kollega att föra samtal med kring bedömning. I den dokumentation som huvudmannen inkommit med anges att lärarna samarbetar vid rättning av de nationella proven i årskurs 9 men det ges inte andra exempel. I intervju med lärarna uppger de dock att det förekommer att det är pensionerade lärare och bara en del av skolans nuvarande lärare som rättar de nationella proven. Detta innebär att vissa av de lärare som arbetar på skolan inte kan använda rättningstillfället som en möjlighet till kollegialt gemensamt lärande. Av utredningen framkommer också att rektor inte säkerställt att skolans lärare använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar och att det varierar mellan lärarna om de arbetar på det sättet. Rektor uppger visserligen att hon uppmanar lärarna att läsa kunskapskraven, prata med varandra i ämnesgrupperna och följa riktlinjer inför betygssättningen. Rektor uppger emellertid också att det skulle behövas kompetensutvecklingsinsatser för lärarna inom bedömning men att hon ännu inte planerat för någon sådan. En lärare uppger att det är svårt att göra likvärdiga bedömningar men att de nationella proven är ett stort stöd. Läraren uppger vidare att det finns en risk för att bedömningen blir godtycklig. En lärare uppger att hen på eget initiativ använder sig av Skolverkets bedömningsportal.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektor utvecklar arbetet med att alla lärare på skolan ges samma förutsättningar att föra samtal med andra lärare kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet.

Skolinspektionens granskning visar att alla lärare på skolan inte har samma förutsättningar att föra samtal med andra lärare kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet. Granskningen visar att vissa av lärarna använder sig av nationella prov och Skolverkets bedömningsportal som stöd vid bedömning men att det inte finns en strukturerad samverkan mellan lärarna i det arbetet. Granskningen visar även att rektor inte säkerställt att lärarna använder flera olika metoder för sina bedömningar.

Av 3 kap. 14 § skollagen framgår att rektor ansvarar för att betygen sätts i enlighet med lag och andra författningar. Av Skolverkets allmänna råd framkommer att rektor

har en betydelsefull roll för att underlätta lärares arbete med rättvisande och likvärdiga betyg. Det innebär att se till att lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor diskutera hur de allsidigt kan utvärdera elevernas kunskaper vid betygssättningen, hur de kan utforma ändamålsenliga bedömningssituationer och hur de kan bedöma olika elevprestationer. Det kan även innebära att på skolenheten enas om former för dokumentation. Vid behov kan huvudmannen behöva bistå med att organisera arbetet mellan skolenheter, exempelvis om lärare saknar ämneskollegor inom skolenheten. Det kan ske genom att skapa mötesplatser, såväl fysiska som digitala.¹⁶ Av de allmänna råden framkommer vidare att det förmodligen aldrig kan formuleras kunskapskrav som är så precisa att de på egen hand kan garantera likvärdigheten. Lärares samsyn har därför stor betydelse för arbetet med rättvisande och likvärdiga betyg. Samsyn kring betygsättning är en förutsättning för att skolan ska kunna ge eleverna enhetlig information om betyg och betygsättning. Att lärare också har en samsyn kring de kunskaper som är väsentliga i ett ämne är en utgångspunkt för ämnesdidaktiskt välgrundade val. Detta underlättar lärarnas möjlighet att läsa och tolka kunskapskraven i relation till ämnets eller kursens syfte, centrala innehåll och den undervisning som har bedrivits. Det stärker även lärares samsyn kring hur underlag från bedömningssituationer kan utvärderas allsidigt vid betygsättningen.¹⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför att alla lärare på skolan ges samma förutsättningar och verktyg för att arbeta mer strukturerat med likvärdighet kring bedömningar. I arbetet med att avgöra om den egna bedömningen är likvärdig kan lärare använda olika verktyg såsom sambedömning av prov och elevarbeten samt avidentifierade prov. Skolinspektionen anser vidare att ett samarbete kring sambedömning inom kommunen skulle kunna höja kvaliteten i likvärdigheten, framförallt i ämnen där det endast finns en lärare på skolan.

¹⁶ Skolverket (2018), *Betyg och betygsättning*, Skolverkets allmänna råd, Stockholm: Skolverkets publikationsservice, s. 22-23.

¹⁷ Ibid. s. 21.

På Skolinspektionens vägnar

X Lena Högbäck

Beslutsfattare
Signerat av: Lena Högbäck

X Madelen Kling

Föredragande
Signerat av: Madelen Kling

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 8 lektionsobservationer
- 2 gruppintervjuer med elever
- 2 gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorn lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten den 18 och den 19 september 2018. Besöket genomfördes av Madelen Kling och Lars-Henrik Bergström.

Östervåla 7–9 är en kommunal grundskola belägen i Östervåla i Heby kommun. Verksamheten omfattar årskurserna 7–9. Huvudman för skolan är Heby kommun. Läsåret 2018/19 är 220 elever inskrivna vid skolan.